

Jubileum profesora Jána Lukačku

V novembri 2022 dlhoročný vedúci Katedry slovenských dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a vedecký pracovník na Historickom ústave Slovenskej akadémie vied v Bratislave univerzitný profesor Ján Lukačka oslávil sedemdesiatku. Vzhľadom na jeho mimoriadny prínos pre slovenskú historiografiu a viac ako štvrtstoročné pedagogické pôsobenie sa žiada pripomenúť vedecko-pedagogickú dráhu a rozsiahle dielo, ktoré sú s jeho osobnosťou spojené. Ján Lukačka sa narodil 20. novembra 1952 v obci Krnča, ležiacej neďaleko Topoľčian, v remeselníckej rodine, v ktorej nebola núdza o potomstvo. Malebný kraj pod majestátnym Veľkým Tribečom je úzko spojený s našou dávnou i menej dávnou minulosťou. Nie je tu núdza o praveké hradiská, stredoveké hrady, šľachtické kaštiele a zemianske kúrie, takže rodný región s mnohými historickými pamiatkami akoby predurčoval jeho budúce profesionálne zameranie. Napriek tomu, že od svojich študentských čias trvalo žije v Bratislave, zostal pevne pripútaný k rodisku a minulosť rodného kraja rezonuje v jeho bohatej vedeckej a odbornej práci.

Cesta za vzdelaním viedla do základných škôl v rodnej Krnči a v Solčanoch a na strednú školu v Topoľčanoch. V roku 1971 maturitou ukončil stredoškolské vzdelanie a vzápätí bol prijatý na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského, kde začal študovať históriu a archívniectvo. Už po absolvovaní prvých dvoch semestrov potvrdil mimoriadny záujem o historické vedy aj nadpriemerný vedomostný základ a s úspechom sa pravidelne zúčastňoval na súťažiach študentskej vedeckej a odbornej činnosti. Štúdium ukončil s vyznamenaním a po krátkom pôsobení v Archíve mesta Bratislavy roku 1977 začal pracovať ako dokumentarista v Historickom ústave Slovenskej akadémie vied. Rigoróznou prácou s témou *Západné tribečské podhorie do roku 1526* získal titul roku 1980 a na materskom pracovisku nastúpil na internú ašpirantúru. Pozornosť zameril na stredoveké osídlenie niektorých slovenských regiónov. Školiteľom mu bol prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc., ktorý sa stal jeho vzorom.

Na jar 1985 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu *Severné a stredné Ponitrie do roku 1526*, za čo mu bol udelený titul kandidáta historických vied (CSc.) a stal sa samostatným vedeckým pracovníkom. Vzhľadom na šírku jeho profesijného zamerania, ktorá pokrýva naše národné dejiny od počiatkov až po koniec raného novoveku, často torzovitú pramennú bázu musel rozširovať a dopĺňať štúdiom dokumentov v našich i zahraničných archívoch. Má za sebou mnohonásobné výskumné pobyty v Magyar Nemzeti Levéltár v Budapešti, viackrát študoval v Haus-, Hof- und Staatsarchiv vo Viedni aj v Tajnom vatikánskom archíve v Ríme. Absolvoval aj dlhodobé študijné pobyty na významných európskych historických inštitútoch. Po odchode Richarda Marsinu z Historického ústavu Slovenskej akadémie vied zaujal miesto vedúceho oddelenia stredovekých dejín a pokračoval v jeho koncepcii výskumu slovenských dejín obdobia stredoveku. V januári 1995 nastúpil ako odborný asistent na Katedru slovenských dejín na Filozofickej fakulte našej najstaršej alma mater, kde pôsobil až do odchodu na zaslúžený odpočinok v júni 2022. Nasledoval

vedecko-pedagogický rast – v roku 2003 habilitoval a po inauguračnej prednáške vo februári 2009 v nasledujúcom roku bol prezidentom vymenovaný za univerzitného profesora. Popri náročnej pedagogickej práci, ktorú ocenili aj jeho kolegovia opakovaným zvolením za vedúceho katedry, pôsobil aj ako externý prednášateľ na Trnavskej univerzite aj na Palackého univerzite v Olomouci. Popri tom zvládol riadiacu a koncepčnú prácu ako vedúci oddelenia Historického ústavu Slovenskej akadémie vied.

Pracovné nasadenie, spoľahlivosť i povest' vynikajúceho odborníka Lukačkovi otvorili cestu do popredných spoločensko-vedných organizácií. Stal sa členom Komisie pre rigorózne skúšky pri Katedre slovenských dejín a archívniectva na Univerzite Komenškého, zakrátko sa stal členom spoločnej komisie pre dizertačné skúšky (PhD.) pre odbor slovenské dejiny, od roku 1996 pracoval ako člen Vedeckej rady Historického ústavu Slovenskej akadémie vied, v ktorej pôsobil aj ako tajomník a neskôr i podpredseda. Dlhú dobu pracoval v grantovej komisii VEGA pri Slovenskej akadémii vied, roku 1997 sa stal členom Komisie pre výskum osídlenia pôsobiacej pri univerzite v Bonne (Kommission für Siedlungsforschung). Jeho vedecký záujem o minulosť šľachtických rodov a práca v oblasti regionálnych dejín mu umožnili členstvo v heraldickej komisii pri Ministerstve vnútra Slovenskej republiky. Aktívne sa zúčastňoval na práci vo viacerých profesných organizáciách, akou napríklad sú Slovensko-maďarská komisia historikov alebo Slovenský národný komitét historikov. Vyše štvrtstoročie je platným členom Historického odboru Maticy slovenskej a päť rokov pôsobil ako jeho predseda.

Osobitnú zmienku si zasluhuje bohatá Lukačkova publikačná činnosť. V jeho diele dominujú stredoveké dejiny Slovenska, spoločenské a hospodárske otázky tohto obdobia, ale svoju pozornosť obrátil na dejiny Veľkej Moravy, ba i na dobu staršiu. Vypracoval sa na komplexného historika starších dejín. Historiografiu obohatil cennými analýzami zameranými na genézu a vývoj popredných šľachtických rodov. Dosiaľ sa podieľal na niekoľkých kolektívnych syntézach a pramenných edíciách. Viaceré jeho práce rezonujú aj v zahraničných vedeckých periodikách. Jednou z ťažiskových oblastí vedeckej činnosti nášho jubilanta sú regionálne dejiny. Je autorom a spoluautorom viac ako pol stovky obecných a mestských monografií a tiež mnohých príspevkov k stredovekým dejinám hradov na Slovensku. Dosiaľ publikoval takmer štyri stovky vedeckých štúdií, odborných článkov, recenzií, monografií a iných publikačných výstupov.

Počas pedagogického pôsobenia na katedre slovenských dejín vchoval celú generáciu študentov histórie, viedol a odborne usmerňoval desiatky autorov bakalárskych, magisterských i dizertačných prác. Poslucháčom sa snažil sprostredkovať svoje široké vedomosti zo starších dejín a pomocných historických disciplín a vždy sa usiloval u študentov vzbudiť lásku k národu a k jeho minulosti. Veľká vďaka za to! Pri príležitosti jeho životného jubilea želáme profesorovi Jankovi Lukačkovi veľa zdravia a tvorivého elánu.

Ivan Mrva